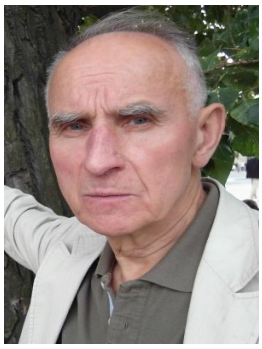

Euzebiusz Maj
ur. 1940; Lublin

Tytuł fragmentu relacji	Stanowisko w sprawie usunięcia Baobabu
Zakres terytorialny i czasowy	Lublin, współczesność
Słowa kluczowe	Baobab, Lublin, Plac Litewski, czarna topola

1.Stanowisko w sprawie usunięcia Baobabu

Jestem mieszkańcem Lublina, mam wielokierunkowe przygotowanie zawodowe, jestem zarówno historykiem sztuki jak i architektem krajobrazu kulturowego. Przez wiele lat pracowałem w służbie konserwatorskiej, zajmowałem się szczególnie dziedziną ochrony zabytkowych założeń parkowych ogrodów, w tym również drzew. Gdy obecnie, od pewnego czasu, obserwuję próby usunięcia, być może najstarszego drzewa z Placu Litewskiego, gigantycznej czarnej topoli, zwanej od pewnego czasu Baobabem, postanowiłem zareagować prezentując zarówno własne badania i przemyślenia na ten temat. Według mnie działania, które podejmowane są przez instytucje Urzędu Miasta mogą być pośpieszne, nieprzemyślane oraz mogą przynieść nieoczekiwane skutki. Uważam za swój obowiązek przekonać władze miasta oraz instytucje odpowiedzialne za stan Placu Litewskiego, że usunięcie drzewa nie musi być jedynym rozwiązaniem. Chciałbym zwrócić uwagę, że to drzewo ma bardzo zniszczony system korzeniowy, co jest skutkiem wielu nieprzemyślanych akcji z obszaru infrastruktury technicznej, które jakby odcięły korzenie drzewa. Dlatego powinno się zwrócić szczególną uwagę na pielęgnację czarnej topoli. Próbuję także podkreślić, że to nie jest zwykłe drzewo, ono decyduje o tożsamości kulturowej tego miasta oraz pełni rolę świadka bogatej historii Lublina. Prawdą jest, że Baobab przeżywa ostatni etap w swojej starości, ale będę zwracać uwagę na to, że warto zrobić wszystko, żeby zapewnić mu jeszcze warunki trwania na możliwie długo. Miasto rzeczywiście podjęło się takich działań dendrochirurgicznym, które miały przedłużyć żywot drzewa i nie doprowadzić do jego destrukcji. Takie działania powinny być ciągle przeprowadzane, ponieważ czarna topola ze swoim rodowodem stanowi kulturową tożsamość naszego miasta.

Data i miejsce nagrania	2012-09-12, Lublin
Rozmawiał/a	Alina Bąk
Transkrypcja	Karolina Lasota
Redakcja	Piotr Lasota, Joanna Rodriguez
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"

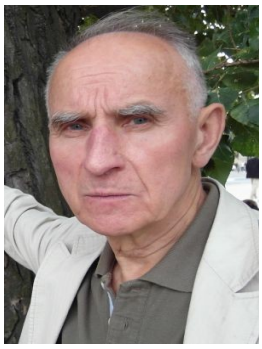

Euzebiusz Maj
ur. 1940; Lublin

Tytuł fragmentu relacji	Pojawienie się Baobabu w przestrzeni miasta
Zakres terytorialny i czasowy	Lublin, współczesność
Słowa kluczowe	Baobab, Lublin, Plac Litewski, czarna topola, zabór rosyjski

2. Pojawienie się Baobabu w przestrzeni miasta

Zawodowo uczestniczyłem w tworzeniu założeń konserwatorskich dla Placu Litewskiego, a dokładniej wytycznych dla projektantów, analizując zarówno układ przestrzenny jak i układ założeń ogrodowych, w których skład wchodzą przede wszystkim drzewa. W tym momencie mojej pracy zacząłem zastanawiać się nad genezą tego drzewa, które pojawia się w przekazach ikonograficznych z odległych lat. Jest to dość niespotykane, że akurat ten gatunek pojawia się na środku Placu Litewskiego i góruje nad wyłącznie rodzimymi gatunkami. Baobab to właściwie czarna topola, a nazwa na pewno wzięła się z zakorzenionego w świadomości przekonania o ogromie i gigantyczności baobabu jako drzewa. Drzewo to jest szczególnie ważne, ponieważ dzięki niemu można skojarzyć wiele wątków z historii miasta, a nawet w aspekcie historii narodowej. Baobab ma około 120 lat, a więc musiał pojawić się tutaj w okresie zaboru rosyjskiego.

Data i miejsce nagrania	2012-09-12, Lublin
Rozmawiał/a	Alina Bąk
Transkrypcja	Karolina Lasota
Redakcja	Piotr Lasota, Joanna Rodriguez
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"

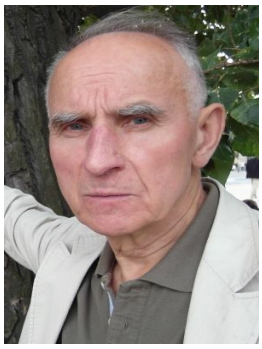

Euzebiusz Maj
ur. 1940; Lublin

Tytuł fragmentu relacji	Wpływ ośrodka Czartoryskich na wygląd przestrzeni miejskiej Lublina
Zakres terytorialny i czasowy	Lublin, Puławy, Królestwo Polskie, okres popowstaniowy
Słowa kluczowe	Lublin, Puławy, Plac Litewski, czarna topola, Izabela Czartoryska, Feliks Bieczyński, powstanie listopadowe

3. Wpływ ośrodka Czartoryskich na wygląd przestrzeni miejskiej Lublina

Pod zaborem rosyjskim usiłowano nadać przestrzeni publicznej inny charakter. Przez zaborcę przeprowadzana była rusyfikacja, co dotknęło także wyglądu naszego miasta. Jednak były miejsca, w których podejmowano próbę zachowania polskości naszego krajobrazu. Takim miejscem była siedziba książąt Czartoryskich w Puławach, gdzie stworzono unikatowy zbiór pamiątek narodowych. Izabela Czartoryska dokonała ponadto czegoś niezwykle unikalnego, a mianowicie zleciła stworzyć wyjątkową przestrzeń krajobrazu polskiego. Oczywiście w tym krajobrazie wszystkie elementy miały wartość symboliczną, możliwą do interpretacji tylko przez rodaków. Właśnie w tej przestrzeni, drzewa miały przypisaną szczególną wartość, a topola stała się później swego rodzaju szyfrem o ukrytych treściach dostępnych szczególnie dla ludzi światłych - pisarzy czy poetów. Po upadku powstania listopadowego zaczęła się konfiskata majątku Czartoryskich, a Puławy były postrzegane jako ośrodek patriotyczny, działający wbrew zaborcy. Jednak znaleźli się w Lublinie ludzie, którzy doskonale znali Puławy, pracowali tam jako ogrodnicy, czy byli ziemianami i kontynuowali działania patriotyczne w Lublinie. Właściwie księżna Izabela Czartoryska zaczęła współpracę z Lublinem jeszcze przed powstaniem listopadowym, przekazując wiele drzew, zakładając nowe hodowle. Po powstaniu natomiast zaczęli swoją działalność ludzie, którzy chcieli przetransferować tradycje patriotyczne Puław. Jednym z nich był Feliks Łodzia Bieczyński, który w Lublinie piastował funkcję inżyniera gubernialnego, tworzył ogrody i parki Lublina, w tym między innymi Ogród Saski. On także był inspiratorem tego, żeby nawet słabe tworzywo roślinne miało szansę zaistnieć na Placu Litewskim. Tak jak w Puławach była to forma symbolicznego protestu, niejasne treści niczym w muzyce Chopina działały jak armaty ukryte w kwiatach.

Data i miejsce nagrania	2012-09-12, Lublin
Rozmawiał/a	Alina Bąk
Transkrypcja	Karolina Lasota
Redakcja	Piotr Lasota, Joanna Rodriguez
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"

Euzebiusz Maj
ur. 1940; Lublin

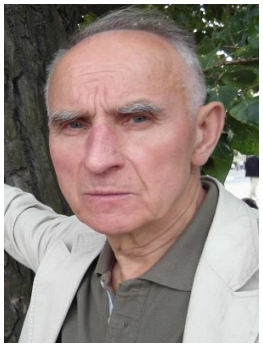

Tytuł fragmentu relacji	Symboliczne znaczenie czarnej topoli
Zakres terytorialny i czasowy	Lublin, okres popowstaniowy
Słowa kluczowe	Baobab, Lublin, Plac Litewski, czarna topola, powstanie styczniowe, sobór carski

4. Symboliczne znaczenie czarnej topoli

Jestem przekonany, że czarna topola mogła pojawić się po upadku powstania styczniowego, właśnie w tym okresie narodowej żałoby. Jestem przekonany, że to drzewo miało stanowić symbol ukrytego protestu przeciwko zaborcy. Początkowo zrodził się pomysł na wprowadzenie tego drzewa w rejon przyszłej budowli carskiego soboru prawosławnego, czyli vis-a-vis kościoła kapucynów. Sobór ten miał pokazywać dominację kultury rosyjskiej, a to drzewo z biologicznego punktu widzenia miało przybrać przecież gigantyczne rozmiary. W tej chwili Baobab jest wysokości pomnika Unii Lubelskiej, ale w okresie pełnego wzrostu przyjmował gigantyczne rozmiary, myślę, że miał około 40 metrów wysokości. Tak gigantyczne rozmiary miały na celu w pewien symboliczny sposób osłabić sobór carski.

Data i miejsce nagrania	2012-09-12, Lublin
Rozmawiał/a	Alina Bąk
Transkrypcja	Karolina Lasota
Redakcja	Piotr Lasota, Joanna Rodriguez
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"

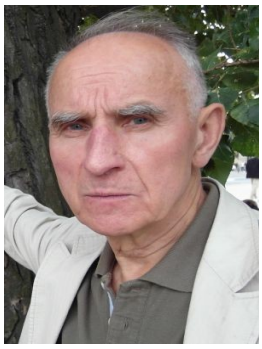

Euzebiusz Maj
ur. 1940; Lublin

Tytuł fragmentu relacji	Baobab jako świadek wydarzeń historycznych
Zakres terytorialny i czasowy	Lublin, II wojna światowa, PRL
Słowa kluczowe	Baobab, Lublin, Plac Litewski, czarna topola, okupacja niemiecka, defilada niemiecka, Józef Maciejewski, Grób Nieznanego Żołnierza

5. Baobab jako świadek wydarzeń historycznych

Czarna topola na Placu Litewskim przetrwała wiele dziejowych burz, chociażby rozbiórkę soboru, który uległ wyburzeniu jako symbol ucisku carskiego. Przetrwała także II wojnę światową, podczas której okupanci niemieccy siłami polskich ogrodników utrzymywali Plac Litewski i to drzewo w znakomitej kondycji. Okupanci, a później także wyzwoliciele odnosili się do tego drzewa z wielkim respektem. Osobiście pamiętam, gdy byłem dzieckiem w cieniu tego drzewa miała miejsce defilada wojskowa Niemców, przejazd wielkich pancernych jednostek Tygrysów - czołgów. Z okresu późniejszego przypominam sobie, kiedy to w latach 60. w okolicach czarnej topoli próbowano usunąć niewielki monument upamiętniający Konstytucją Trzeciego Maja. Znam tę historię z opowiadań pana Józefa Maciejewskiego, wybitnego ogrodnika lubelskiego, który w okresie wojny dbał, na zlecenie władz niemieckich, o drzewa Placu Litewskiego. On był też świadkiem, gdy w okresie Solidarności, pod osłoną nocy, wprowadzono niewielki kameralny pomniczek, który stworzył jakby warunki dla pomnika usytuowanego teraz obok, Grobu Nieznanego Żołnierza.

Data i miejsce nagrania	2012-09-12, Lublin
Rozmawiał/a	Alina Bąk
Transkrypcja	Karolina Lasota
Redakcja	Piotr Lasota, Joanna Rodriguez
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"

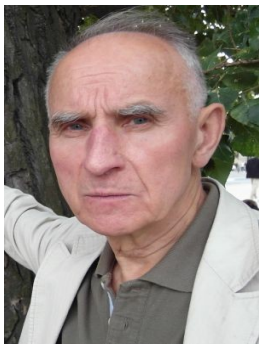

Euzebiusz Maj
ur. 1940; Lublin

Tytuł fragmentu relacji	Osobiste przeżycia w cieniu Baobabu
Zakres terytorialny i czasowy	Lublin, II wojna światowa, PRL, współczesność
Słowa kluczowe	Baobab, Lublin, Plac Litewski, czarna topola, "Zasiać fortepian", Gerard Ciołek, Tadeusz Augustynek, Tadeusz Bobek, Jerzy Jarnuszkiewicz, Teresa Księska-Falger

6. Osobiste przeżycia w cieniu Baobabu

Mieszkałem w pobliżu Placu Litewskiego, najpierw przy ulicy Kościuszki, a potem przy ulicy Kołłątaja. To właśnie Plac Litewski był miejscem moich zabaw w okresie okupacji. Tam bawiliśmy się w przeciwpożarowym zbiorniku, basenie, który od strony korony drzewa miał pewnego rodzaju śliską pochylnię, po której się zjeżdżało. Często wracałem z tego miejsca z podartymi spodniami, zniszczonymi butami. Kolejnym wspomnieniem związanym z moją osobą była praca twórcza na terenie Placu Litewskiego. Ta praca była związana z moją działalnością zawodową, ponieważ tworzyłem kompozycję ogrodową, która poprzez wykorzystanie zróżnicowanego terenu, miała przypominać gigantyczną klawiaturę fortepianu, utkaną jakby z materiału roślinnego. Ta akcja otrzymała tytuł autorstwa Agnieszki Dybek z Gazety Wyborczej jako „Zasiać fortepian”. Przyznaję, że ten fortepian ciągle jeszcze funkcjonuje, jednak jest już mało czytelny, ponieważ tak jak cały Plac Litewski popada w zaniedbanie. Ta klawiatura ogrodowa jest ulokowana w przestrzeni głównej Placu, niejako w cieniu Baobabu, pomiędzy obecnie usytuowanym pomnikiem konnym Józefa Piłsudskiego, a monumentem Unii Lubelskiej. Chciałem podkreślić unikalność tego Placu, ale nie odbiegać od jego naturalnego charakteru, który został stworzony w latach 60. przez znakomitych architektów krajobrazu, profesora Gerarda Ciołka, architekta Augustynka, Bobka oraz plastyka Jarnuszkiewicza. Tworząc ten ogrodowy fortepian chciałem nawiązać do przedwojennych tradycji muzycznych Lublina, ale także miałem osobiste powody. Jest to w pewnym sensie prezent dla mojej córki, która jest muzykiem. W realizacji tego pomysłu pomogła mi także pani dyrektor Księska-Falger, u której klasę fortepianu skończyła moja córka. Pani profesor zaakceptowała układ klawiatury, w ten sposób nie jest on przypadkowy.

Data i miejsce nagrania	2012-09-12, Lublin
Rozmawiał/a	Alina Bąk
Transkrypcja	Karolina Lasota
Redakcja	Piotr Lasota, Joanna Rodriguez
Prawa	Copyright © Ośrodek "Brama Grodzka - Teatr NN"